

Tvůrčí čin a svoboda / Svoboda a tvůrčí čin

Tvůrčí může být nějaká činnost nebo nějaký čin z hlediska nadsubjektivního, aniž si toho činný subjekt je plně vědom; čeho si je obvykle přece jen vědom, je jistý pocit či dojem „svobody“ či snad lépe „svobodnosti“ nebo přinejmenším uvolněnosti z pout obvyklosti, každodennosti, a někdy z vázanosti nějakým povinováním, nějakým „ty máš“. To vše nemusí vskutku znamenat nic víc než pouhý dojem a nemusí to mít žádné nebo jen nevýznamné fundamentum in re. Daleko před vznikem a zejména jistou emancipací vědomí (subjektivity) už náleží k životu samému, že nějak „táhne“ či spíše spěje, usiluje o akt tvořivosti, o zavedení, vnesení, zapuštění čehosi nového do toho, co se už osvědčilo a co se docela slušně zaběhlo. Tady pochopitelně selhává každá snaha o kauzální výklad, protože ono „nové“ je neodvoditelné ze starého, není ani následkem toho, co bylo, ani nějakou novou (ale nahodilou) kombinací toho, co bylo. A nezáleží na tom, zda toto „bylé“, již existující, již dané je původu „vnějšího“ (např. zvláštní sestava nebo uspořádání okolností) nebo tzv. vnitřního (nikoli v našem smyslu), tedy v podobě nějakých „daností“ vnitřních, „subjektních“. To je právě důvodem pro to, proč subjekt nemůžeme nikde jako celek objektivovat, „Zdrojem“ či „původcem“ takového „nového“ není vposledu sám subjekt, neboť subjekt je jen prostředníkem uskutečnění „nového“. Nové nepřichází totiž zvenčí, ale vždycky „skrze“ nějaký subjekt, ovšem právě za předpokladu, že onen subjekt je příchodu toho „nového“ otevřen a že se dá k dispozici ke spolupráci na jeho uskutečnění. Tato otevřenost subjektu (zásadě a v možnost každého subjektu, tj. v závislosti ne na typu subjektu, ale na jeho okamžité kondici, tj. připravenosti) je prvotním základem nejen průniku kontingencí do reálného světa, ale je základem a předpokladem svobody, která se může uplatňovat právě jen díky oněm kontingencím a díky oné otevřenosti toho či onoho subjektu (těch či oněch subjektů různých úrovní).

(Praha, 070420-1.)